

Осадчий Вячеслав – завідувач кафедри інформатики і кібернетики Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, доктор педагогічних наук, професор, e-mail: poliform55@gmail.com

Osadchy Viacheslav – head of informatics and cybernetics department of Melitopol State Pedagogical University Named after Bohdan Khmelnytskyi, doctor of pedagogical sciences, professor, e-mail: poliform55@gmail.com

Осадча Катерина – доцент кафедри інформатики і кібернетики Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, кандидат педагогічних наук, e-mail: ketrinpicasa@gmail.com

Osadcha Kateryna – assistant professor of informatics and cybernetics department of Melitopol state pedagogical university named after Bohdan Khmelnytskyi, candidate of pedagogical sciences, e-mail: ketrinpicasa@gmail.com

Цитуйте цю статтю як:

Осадчий В. Можливості засобів дистанційного навчання у процесі вивчення технічних дисциплін / Вячеслав Осадчий, Катерина Осадча // Педагогічний дискурс. – 2017. – Вип. 22. – С. 123–128.

Cite this article as:

Osadchy V., Osadcha K.. Possibilities of Distance Learning Tools in Teaching and Learning Technical Subjects, *Pedagogical Discourse*, 2017, Issue 22, pp. 123–128.

УДК 371.1:371.13

ЮРІЙ ПЛИСКА,

кандидат педагогічних наук, доцент

(Україна, Острозька Національний університет «Острозька академія»)

YURIY PLYSKA,

candidate of pedagogical sciences, associate professor

(Ukraine, Ostroh, National University «Ostroh Academy»)

orcid.org/0000-0003-3558-2103

**Особистісна педагогічна культура вчителя:
системний і синергетичний підходи до аналізу**

**The Personality Pedagogical Culture of a Teacher:
Systematic and Synergetic Approaches to the Analysis**

У статті з'ясовано місце і роль системного і синергетичного підходів у процесі аналізу особистісної педагогічної культури вчителя. Визначено основні принципи класифікації системних об'єктів. Доведено, що стан системних об'єктів визначається з урахуванням певних критеріїв і показників протягом певного часу, тоді як властивості прогностичних об'єктів визначаються ймовірно. Досліджено, що замкнута система характеризується відсутністю зовнішніх впливів, які змінюють природу і зміст елементів, а складові відкритої системи постійно змінюються внутрішньо і зовнішньо.

Визначено системні характеристики особистісної педагогічної культури як наукового поняття; обґрунтовано взаємозв'язок системних принципів та їх вплив на аналіз особистісної педагогічної культури вчителя. Сформульовано висновок, що особистісна педагогічна культура вчителя є динамічною, ймовірною відкритою системою. Визначено синергетичні засади особистісної педагогічної культури.

Ключові слова: *система, синергетика, особистість, педагогічна культура.*

In the article, according to the analysis of the typology, the author states the most appropriate basic principles for the classification of system objects. Static's is a characteristic of a system that states the inalterability of its condition during certain time. According to the fact that personal pedagogical culture of a teacher is constantly being changed, it is a dynamic system. The determined system objects enable defining their condition using certain criteria and indicators at any period of time. Instead, probabilistic objects are only prognostically defined. The closed system is characterized by absence of external influences that change the nature and content of its elements. The open system is characterized by a constant exchange of its content both internally and externally.

The above analysis of the typology and its projection on the study perspective makes it possible to conclude that the teacher personal pedagogical culture is a dynamic, probabilistic open system. Moreover, this conclusion is important in terms of analysis of this phenomenon in the Ukrainian and global realities within the systematic and synergistic research approaches.

Thus, in the article the place and role of systematic and synergistic approaches in the process of analyzing personal pedagogical culture of teachers are determined. What is more, the systematic characteristics of personal pedagogical culture as a scientific concept are found; interrelation of systematic principles and their impact on the analysis of personal pedagogical culture of teachers are explained. It has been concluded that personal pedagogical culture of a teacher is a dynamic, probabilistic open system.

The author has determined the synergistic principles of personal pedagogical culture. Moreover, it is stated that the prospect of further research is to study the field of cultural and axiological foundations of this phenomenon.

Key words: *system, synergetics, personality, pedagogical culture.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... Потреба в окресленні провідних методологічних підходів до проблеми розвитку особистісної педагогічної культури вчителя викликана, передовсім, необхідністю окреслити провідні методи і методики дослідження.

Аналіз досліджень і публікацій... Методологія, за її найбільш широким визначенням – це вчення про методи пізнання й перетворення дійсності (В.Шинкарук) [1, с. 403]. У більш вузькому розумінні методологію визначають як вчення про методи діяльності, методи дослідження, методи діяльності і знання (Ю.Сурмін) [2, с. 26].

Системологія вважається багатьма вченими (Ю. Сурмін [2]; А. Конверський [3]; А. Баскаков, Н. Туленков [4]; С. Сисоева, Т. Кристопчук [5] та ін.) основою будь-якої методології, тому для нас важливо спиратися на підвалини цього підходу в окресленні особистісної педагогічної культури вчителя як системного об'єкта. Натомість синергетичний підхід дає можливість представити особистісну педагогічну культуру вчителя як складу самоорганізовану систему, чим пояснюється зв'язок між двома заявленими в назві методологічними підходами.

Формулювання цілей статті... Мета статті полягає у визначенні системних і синергетичних основ аналізу особистісної педагогічної культури вчителя.

Вклад основного матеріалу... Дослідження процесу розвитку особистісної педагогічної культури вчителя потребує різноаспектної методології, що викликано, передовсім, ключовими словами самого об'єкта дослідження: «особистість» ↔ «педагогічна професія» ↔ «культура». У зв'язку з цим виникає потреба у використанні кількох провідних методологічних підходів, серед яких ми виділили системний, синергетичний, культурологічний, аксіологічний, компетентнісний та особистісно орієнтований. Два перші з названих методологічних підходів мають, на нашу думку, провідне значення як загальнофілософські.

Основи системного підходу стали застосовуватися в педагогічній науці досить недавно; підґрунтя цього підходу сформувалося (власне, як і інших провідних методологічних підходів) в царині філософії. Філософська інтерпретація системи розглядається, насамперед, у загальній теорії систем, системному аналізі, синергетиці, системотехніці та ін. (І. Блауберг, З. Юдін [6]; В. Садовський [7, с. 77–106]; В. Спіцнадель [8]; В. Тюттін [9]; Д. Горський [10] та ін.). Натомість педагогічна наука концентрується на системі освіти, системі виховання, системі моральних норм і правил, системі цінностей, комунікативній системі в освіті, системі професійної підготовки фахівців, системі компетентностей і компетенцій та ін. (Ю.Шабанова) [11, с.16]. У найзагальнішому вигляді система є об'єктом, що складений з окремих частин; Л. Берталанфі [12, с.28] подає визначення системи як комплексу елементів (компонентів), що взаємодіють між собою. О.Авер'янов [13, с. 43] підкреслює математичні властивості системи і тому визначає її як «обмежену нескінченність елементів, що взаємодіють між собою». Р. Акофф [14, с. 69] наголошує на необхідності системного підходу в різних галузях знання та людської практики, оскільки сучасна наука покликана не ізолювати досліджувані об'єкти, а вивчати їх різноаспектно.

Для аналізу проблеми розвитку особистісної педагогічної культури вчителя нам важливо виокремити суттєві категоріальні ознаки поняття системи, серед яких структурованість, взаємодія, єдність, різноаспектність, взаємозалежність. Виходячи з так окресленого об'єкта дослідження, ми представили його системні характеристики в табл. 1.

Системні характеристики особистісної професійної культури вчителя як наукової категорії

<i>Категоріальна ознака системи</i>	<i>Сутність категоріальної ознаки</i>	<i>Характеристика особистісної педагогічної культури вчителя в межах ознаки</i>
Структурованість	Визначає структуру системного об'єкта як такого, що складається з різноманітних елементів, що взаємно доповнюють та визначають один одного	Особистісна педагогічна культура вчителя є сукупністю взаємопов'язаних елементів, серед яких виділяємо мотиваційний, когнітивно-інформаційний, змістово-діяльнісний, рефлексивно-ціннісний.
Взаємодія	Відображає зв'язки між структурними елементами системи	Всі наведені вище елементи особистісної педагогічної культури вчителя пов'язані між собою. Так, наявні у вчителя знання про свою професію та культуру її прояву не будуть вповні реалізовані без належної мотивації (до педагогічної професії, з одного боку, та до культури професійної діяльності – з іншого); в процесі розвитку особистісної педагогічної культури вчителя відбувається постійна рефлексія її розвиненості; рівень сформованості особистісної педагогічної культури вчителя залежить від ціннісного ставлення до неї з боку педагога і т.д.
Єдність	Визначає характер взаємозв'язків між елементами системи	Наведені вище взаємозв'язки між елементами особистісної педагогічної культури вчителя як системного об'єкта перебувають в єдності, і тому разом визначають індивідуальну специфіку розвитку означеного об'єкта у кожного окремого педагога
Взаємозалежність	Віддзеркалює підпорядкованість одних елементів системи іншим та залежність змін в певних елементах системи від змін в одному з її елементів	У процесі динамічних змін у будь-якому з визначених нами елементів особистісної педагогічної культури вчителя наступають зміни в змісті інших елементів, що, врешті-решт, приводить до загальної зміни всієї системи
Різномасштабність	Визначає спільне і відмінне у змісті окремих елементів системного об'єкта	Кожен з елементів особистісної педагогічної культури вчителя має свою специфіку, що визначається його місцем в загальній структурі педагогічної культури. Так, мотиваційний елемент забезпечує спрямованість вчителя на розвиток власної педагогічної культури; діяльнісний – визначає методику розвитку педагогічної культури і т.п. Водночас всі ці елементи мають спільну мету і виконують спільні функції, забезпечуючи загальний розвиток особистісної педагогічної культури педагога

Для характеристики професійної особистісної педагогічної культури вчителя як системного об'єкта важливо з'ясувати принципи системного аналізу, на яких ґрунтуватиметься така характеристика. У теорії систем (Ю. Шабанова) [11, с. 19–20] визначено кілька основних принципів функціонування системного об'єкта, серед яких – принцип цілісності, структурності, взаємозалежності системи і середовища, ієрархічності, множинності опису. Взаємозв'язок означених системних принципів та їх вплив на аналіз проблеми особистісної педагогічної культури вчителя подано нами в табл. 2.

Взаємозв'язок системних принципів та їх вплив на аналіз проблеми особистісної педагогічної культури вчителя

<i>Системний принцип</i>	<i>Його сутність</i>	<i>Вплив системного принципу на аналіз розвитку особистісної педагогічної культури вчителя</i>
Цілісності	Зміст цього принципу полягає у неможливості звести властивості системи до простої суми властивостей усіх її складових	Феномен особистісної педагогічної культури педагога є цілісним; у зв'язку з цим відокремлений аналіз особистісної, педагогічної чи культурологічної складової цього системного феномена не дасть можливості повно й остаточно з'ясувати зміст та сутність досліджуваного явища
Структурності	Цей принцип дозволяє описати систему через сукупність її внутрішніх зв'язків	Особистісна педагогічна культура вчителя є системою, що включає кілька провідних елементів – особистісний, аксіологічний, компетентнісний. Зв'язки між означеними елементами дають можливість встановити провідні системні характеристики особистісної педагогічної культури
Взаємозалежності системи і середовища	Завдяки цьому принципу з'являється можливість виявляти властивості системи у її взаємодії з оточуючим середовищем	Особистісна педагогічна культура вчителя формується під впливом системи зовнішніх чинників. Компаративний аналіз цього явища в українській та зарубіжній науці і практиці педагогічної діяльності буде об'єктивним за умови врахування взаємозалежності особистісної педагогічної культури вчителя в соціумі та зовнішнього середовища – соціокультурного, аксіологічного, професійно-педагогічного.
Ієрархічності	Кожен елемент системного об'єкта може сам розглядатися як система; кожна система може бути підсистемою більшого системного об'єкта	У процесі аналізу ми розглядаємо всі елементи особистісної педагогічної культури вчителя як завершені системи з власною структурою; водночас зазначена система є підсистемою більш узагальнених системних об'єктів – загальної культури особистості, професійної діяльності вчителя, особистісного розвитку вчителя та ін.
Множинності опису	Аналіз системного об'єкта можливий з різних позицій – методологічних, галузевих, цільових тощо; повне пізнання системного явища, процесу чи об'єкта вимагає різнобічного їх розгляду залежно від поставлених перед дослідником завдань	У процесі наукового аналізу ми прагнемо розглядати особистісну педагогічну культуру з різних позицій – компаративної, особистісно-професійної, компетентнісної, аксіологічної та ін. Такий підхід дає змогу цілісно й системно проаналізувати об'єкт нашого дослідження і зробити науково коректні висновки

Враховуючи розроблену науковцями (В. Спіцнадель [8]; Ю. Шабанова [11] та ін.) *типологію систем*, можемо стверджувати, що в межах нашого дослідження найбільш прийнятними є кілька класифікацій системних об'єктів, а саме:

1. *Статичні і динамічні системи*. Статичність – це характеристика системи, яка стверджує незмінність її стану протягом певного часу. Натомість динамічна система постійно змінює свій стан у часі і просторі. Зважаючи на те, що особистісна педагогічна культура вчителя постійно підлягає змінам – як інтеріоризаційним, так і екстеріоризаційним, ми стверджуємо, що це *динамічна система*.

2. *Однозначно детерміновані й імовірнісні системи.* Однозначно детерміновані системні об'єкти дають можливість встановити їх стан за допомогою визначених критеріїв і показників у будь-який відрізок часу; натомість імовірнісні об'єкти лише прогностично означені (за допомогою певних змінних). На підставі такого окреслення типології систем можемо гіпотетично припустити, що особистісна педагогічна культура вчителя є *ймовірнісною*; такий висновок ґрунтується на критеріях і показниках розвитку цього явища, які, водночас, є лише статистично ймовірними, але не однозначно детермінованими. Зауважимо також, що гуманітарні системні об'єкти досить рідко можна вважати однозначно детермінованими, оскільки складно прорахувати всі чинники (змінні), що впливають на розвиток такого системного об'єкта в кожний наступний проміжок часу.

3. *Закриті і відкриті системи.* Для закритої системи характерною є відсутність зовнішніх впливів, що змінюють сутність і зміст її елементів. Відкрита система характеризується постійним обміном свого змісту як всередині, так і зовні – з оточуючим середовищем. У зв'язку з таким тлумаченням обох типів систем можна фактично однозначно стверджувати, що ми маємо справу з особистісною педагогічною культурою вчителя як *відкритою* системою.

Проведений вище аналіз типології систем та її проектування на проблематику нашого дослідження дає можливість дійти висновку про те, що **особистісна педагогічна культура вчителя є динамічною, ймовірнісною відкритою системою**. Цей висновок є важливим з огляду на його вплив на наступні кроки в аналізі цього феномена в українських і світових реаліях – з точки зору системного й синергетичного наукових підходів.

В межах системного підходу, зважаючи на динамічність і відкритість особистісної педагогічної культури вчителя як системного об'єкта суттєвим видається використання *синергетики* як науки про самоорганізацію, підтримку і розпад систем різної природи (Г. Ніколіс, І. Пригожин) [15]. Синергетика вивчає нелінійні відкриті дисипативні системи (Г. Хакен) [16]. Виходячи з основних положень синергетики, ми інтерпретували їх щодо проблеми розвитку особистісної професійної культури вчителя (див. табл. 3).

Таблиця 3

Розвиток особистісної педагогічної культури вчителя в контексті основних положень синергетики

Основні положення синергетики	Їх зміст	Відображення положень синергетики в особистісній педагогічній культурі вчителя
Система має бути відкритою	Закриті системи, що не мають зовнішніх зв'язків, приречені на зникнення, оскільки в них відбувається зростання ентропійних процесів	Як було зазначено вище, особистісна педагогічна культура вчителя є відкритою системою, тому відповідає основним характеристикам синергії розвитку
Система має бути далеко від точки рівноваги	Система, яка перебуває у стані рівноваги, не потребує самоорганізації і не здатна до неї	Особистісна педагогічна культура вчителя постійно потребує самоорганізації, саморозвитку, самовдосконалення з боку кожного педагога
Самоорганізація відбувається через ускладнення систем та флуктуації	Процес самоорганізації системи потребує узгодження випадкових відхилень елементів і підсистем системи	Оскільки особистісна педагогічна культура вчителя є відкритою динамічною системою, вона не може уникнути випадкових відхилень як «олюднений» феномен, що не може бути прорахований у суто технічному відношенні
Самоорганізація відбувається успішно, якщо діють позитивні зворотні зв'язки	Система передбачає накопичення й посилення позитивних зв'язків внаслідок її загальної позитивної реактивності та виникнення нових структур (можливо, і нових систем)	Розвиток особистісної педагогічної культури відбувається на основі накопичення позитивних процесів у всіх компонентах цього явища. В такому разі відбуватиметься загальне наростання рівня особистісної педагогічної культури відповідно до показників
У процесі самоорганізації системи потрібно відмовитися від симетрії часу і враховувати процеси зростання ентропії	У процесі розвитку системи руйнуються старі і будуються нові структури (елементи, компоненти), що відповідають часу і простору їх знаходження	Особистісна педагогічна культура вчителя як складна самоорганізована система потребує постійного оновлення у всіх її компонентах, що свідчить про загальний розвиток означеної культури під впливом різноманітних (внутрішніх і зовнішніх) чинників

Висновки... На підставі проведеного вище зіставлення основ системного та синергетичного підходів у межах проблеми розвитку особистісної педагогічної культури вчителя можемо констатувати, що означений процес відповідає вимогам відкритої, динамічної, ймовірнісної системи, що має характер самоорганізованої і може аналізуватися з точки зору синергетичного підходу.

Отже, нами визначено місце і роль системного і синергетичного підходів у процесі аналізу особистісної педагогічної культури вчителя. З'ясовано системні характеристики особистісної педагогічної культури як наукового поняття; обґрунтовано взаємозв'язок системних принципів та їх вплив на аналіз особистісної педагогічної культури вчителя. Сформульовано висновок, що особистісна педагогічна культура вчителя є динамічною, ймовірнісною відкритою системою. Визначено синергетичні засади особистісної педагогічної культури.

Перспектива подальших досліджень полягає у царині обґрунтування культурологічних та аксіологічних засад цього феномена.

Список використаних джерел і літератури/References:

1. Філософський словник / За ред. В. І. Шинкарука. – 2-ге вид., переро. і доп. – К. : Головна редакція УРЕ, 1986. – 800 с. / *Filosofskiy slovnyk (Philosophic Dictionary)*, za red. V. I. Shynkaruka, Kyiv, Holovna redaktsiia URE, 1986, 800 p. [in Ukrainian].
2. Сурмін Ю. П. Майстерня вченого: підручник для науковця / Ю. П. Сурмін. – К. : Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні, 2006. – 302 с. / *Surmin Yu. P. Maisternia vchenoho: pidruchnyk dlia naukovtsia (Workshop of a Scientist: Manual for a Researcher)*, Kyiv, Konsortsiium z udoskonalennia menedzhment-osvity v Ukraini, 2006, 302 p. [in Ukrainian].
3. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів та ад'юнктів / За ред. А. Є. Конверського. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с. / *Osnovy metodolohii ta orhanizatsii naukovykh doslidzhen: navch. posib. dlia studentiv, kursantiv, aspirantiv ta adiunktiv (Foundations of Methodology and Organization of Scientific Researches: Manual for Students, Cadets, Postgraduate Students and Adjuncts)*, za red. A. Ye. Konverskoho, Kyiv, Tsentri uchbovoi literatury, 2010, 352 p. [in Ukrainian].
4. Баскаков А. Я. Методология научного исследования: учеб. пос. / А. Я. Баскаков, Н. В. Туленков – 2-е изд., испр. – К. : МАУП, 2004. – 216 с. / *Baskakov A. Ya. Metodologiya nauchnogo issledovaniya (Methodology of Scientific Research: Manual)*, Kyiv, MAUP, 2004. 216 p. [in Ukrainian].
5. Сисоева С. О. Методология научно-педагогических исследований / С. О. Сисоева, Т. Є. Кристопчук: підручник. – Рівне: Волинські береги, 2013. – 360 с. / *Sysoieva S. O. Metodolohiia nauково-pedahohichnykh doslidzhen (Methodology of Scientific-Pedagogical Researches)*, Rivne, Volynski oberehy, 2013, 360 p. [in Ukrainian].
6. Блауберг И. В. Становление и сущность системного подхода / И. В. Блауберг, З. Т. Юдин. – М. : Наука, 1973. – 268 с. / *Blauberger I. V. Stanovlenie i suschnost sistemnogo pohoda (Formation and Essence of the System Approach)*, Moscow, Nauka, 1973, 268 p. [in Russian].
7. Садовский В. Н. Основания общей теории систем / В. Н. Садовский. – М. : Наука, 1974. – 212 с. / *Sadovskiy V. N. Osnovaniya obschey teorii sistem (Foundations of General Theory of Systems)*, Moscow, Nauka, 1974, 212 p. [in Russian].
8. Спицнадель В. Н. Основы системного анализа / В. Н. Спицнадель. – СПб. : Бизнес-пресса, 2000. – 448 с. / *Spitsnadel V. N. Osnovy sistemnogo analiza (Foundations of System Analysis)*, SPb., Biznes-pressa, 2000, 448 p. [in Russian].
9. Тьютин В. С. О подходах к построению общей теории систем / В.С.Тьютин // Системный анализ и научное знание. – 1969. – Вып. 2. – С. 42-60. / *Tyuhtin V. S. O podhodah k postroeniyu obschey teorii sistem (About the Approaches to Forming General Theory of Systems)*, Sistemnyiy analiz i nauchnoe znanie, 1969, Vol. 2, pp. 42–60. [in Russian].
10. Системный анализ и научное знание / Ред. Д. П. Горский. – М. : Изд-во «Наука», 1978. – 247 с. / *Sistemnyiy analiz i nauchnoe znanie (System Analysis and Scientific Knowledge)*, red. D. P. Gorskiy, Moscow, Nauka, 1978, 247 p. [in Russian].
11. Шабанова Ю. О. Системный підхід у вищій школі: підручник для студентів магістратури / Ю. О. Шабанова. – Д. : НГУ, 2014. – 120 с. / *Shabanova Yu. O. Systemnyi pidkhid u vyshchii shkoli: pidruchnyk dlia studentiv mahistratury (System Approach in Higher School: Manual for Magistracy Students)*, NHU, 2014, 120 p. [in Ukrainian].
12. Бергаланфи Л. фон. История и статус общей теории систем / Л. фон Бергаланфи // Системные исследования. Методологические проблемы. – М. : Наука, 1973. – С. 20-37. / *Bertalanfy L. fon. Istoryia y status obshchei teoryu system (History and Status of General Theory of Systems)*, Systemnye yssledovaniya. Metodolohicheskiye problemy, Moscow, Nauka, 1973, pp. 20–37. [in Russian].
13. Аверьянов А. Н. Система: философская категория и реальность / А. Н. Аверьянов. – М. : Мысль, 1976. – 188 с. / *Averyanov A. N. Sistema: filosofskaya kategoriya i realnost (System: Philosophic Category and Reality)*, Moscow, Myisl, 1976. – 188 p. [in Russian].
14. Акофф Р. О природе систем / Р.Акофф // Известия АН СССР. Серия Техническая кибернетика. – 1971. – № 3. – С. 68-75. / *Akoff R. O prirode sistem (About the Nature of Systems)*, Izvestiya AN SSSR, 1971. Issue 3, pp. 68–75. [in Russian].
15. Николис Г. Самоорганизация в неравновесных системах / Г. Николис, И. Пригожин. – М. : Мир, 1979. – 512 с. / *Nikolis G. Samoorganizatsiya v neravnovesnyih sistemah (Self-Organization in Unbalanced Systems)*, Moscow, Mir, 1979, 512 p. [in Russian].

16. Хакен Г. Синергетика / Г. Хакен. – М. : Мир, 1980. – 406 с. / Haken G. Synergetika (*Synergetics*), Moscow, Mir, 1980, 406 p. [in Russian].

Дата надходження статті: «31» березня 2017 р.

Стаття прийнята до друку «28» квітня 2017 р.

Рецензенти:

Жуковський В. – доктор педагогічних наук, професор

Хом'як І. – доктор педагогічних наук, професор

Плиська Юрій – доцент кафедри психології та педагогіки Національного університету «Острозька академія», кандидат педагогічних наук, доцент, e-mail: oa@oa.edu.ua

Plyska Yurii – assistant professor of the department of psychology and pedagogy of National University «Ostroh Academy», candidate of pedagogical sciences, associate professor, e-mail: oa@oa.edu.ua

Цитуйте цю статтю як:

Плиська Ю. Особистісна педагогічна культура вчителя: системний і синергетичний підходи до аналізу / Юрій Плиська // Педагогічний дискурс. – 2017. – Вип. 22. – С. 128–134.

Cite this article as:

Plyska Yu. The Personality Pedagogical Culture of a Teacher: Systematic and Synergetic Approaches to the Analysis, *Pedagogical Discourse*, 2017, Issue 22, pp. 128–134.

УДК:[371.134:93]:005.336.2

ОЛЕКСАНДР ПОЛІЩУК,

доктор філософських наук, доцент

(Україна, Хмельницький, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія)

OLEKSANDR POLISHCHUK,

doctor of philosophical sciences, associate professor

(Ukraine, Khmelnytskyi, Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy)

orcid.org/0000-0002-9838-7105

Компетентнісний підхід до підготовки вчителя історії

Competence Approach to the Preparation of Teachers of History

Розглянуто суть компетентнісного підходу до підготовки вчителя історії в період інформаційно-глобалізаційних змін. З'ясовано, що «компетентність» означає коло повноважень будь-якої посадової особи чи органу; володіння знаннями, досвідом у певній галузі. Під професійною компетентністю педагога розуміють особистісні можливості учителя, які дозволяють йому самостійно й ефективно реалізовувати цілі педагогічного процесу. Для цього потрібно знати педагогічну теорію, уміти застосовувати її в практичній діяльності. Педагогічна компетентність учителя – це єдність його теоретичної і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності. Розкрито професійні і педагогічні компетенції, якими повинен оволодіти студент вищого навчального закладу, здобуваючи кваліфікацію вчителя історії. Проаналізовано змістові структурні компоненти компетентностей педагогічної професії. Доведено, що знання та уміння є складовими компетентностей якими повинен оволодіти випускник навчального закладу. Вони є частковим у загальному й взаємодоповнюють одне одного. Загальні компетентності, що передбачені освітньою програмою є узагальненням тих, які передбачені навчальними дисциплінами навчального плану підготовки вчителя історії у вищому навчальному закладі. Встановлено критичні та кризові моменти, що впливають на формування компетентностей.

Ключові слова: компетентності, педагог, педагогічна діяльність, вищий навчальний заклад, суб'єкт, світогляд.

It is established that at the present stage of development of Ukrainian society the vector of political cooperation has changed, which increased the requirements to professional training of the future teachers, particularly teachers of history, who the most detailed and professionally, using modern innovative technologies, introduce the young man with the past, compares with the present, forms the world outlook. In this regard, they require a high level of intellectual development, civil position, national identity, social competence, active and responsible attitude to life, independence and flexibility of thinking, willingness to the effective explanation of problem situations, ability to continuous personal and professional improvement. Speaking about these components, we realize that they are the components of the competencies that should be taught and that should be developed by the student of pedagogical University.